

Розділ 2. Міжнародні економічні відносини

УДК 339.1

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЗАКОНОДАВСТВА ДЕРЖАВ

Даценко Ю.М.

*аспірант кафедри національної економіки та фінансів, Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: 095-660-51-32, e-mail.: jam555dr@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1101-2135, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-22-30>*

THE WORLD EXPERIENCE OF REALIZATION OF COMPETITIVE POLICY AND LEGISLATION OF THE STATE

Y. Datsenko

*postgraduate student of the department of national economics and finance
«KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine,
tel.: (095)-660-51-32, e-mail.: jam555dr@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1101-2135, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-22-30>*

Анотація. На сьогоднішній день конкурентну політику впроваджено майже у всіх розвинених державах світу, що свідчить про важливість контролю держави за розвитком конкурентного середовища для досягнення стійкого економічного зростання. Періодизація історії розвитку конкурентної політики, і особливо чинники, які зумовлюють початок того чи іншого етапу, відіграють значну роль у контексті впровадження соціально-економічних та політичних інститутів в українську економіку для сталого інноваційного розвитку держави. Метою дослідження є аналіз світового досвіду реалізації конкурентної політики з урахуванням різних чинників із економічної історії. Автором сформульовано 7 етапів розвитку конкурентного законодавства у світі. Йдеться про те, що перші прецеденти обмеження монополізму на ринках знайшли своє відображення в англійському праві ще у XV ст., що пов'язано з розвитком ринкової економіки. Наступні трансформації антимонопольної політики, у різні часові періоди, спричиняли такі чинники: індустріалізація, бурхливий розвиток виробництва та свавілля трестів, демілітаризація після Другої світової війни, об'єднання Європи, лібералізм, розпад СРСР, глобалізація економіки, стрімкий розвиток досягнень НТП та інновації у сфері комп'ютерних мереж. Така періодизація дає змогу зрозуміти, що наразі у світі можна спостерігати тенденцію до заміни централізованого управління та переходу до використання мереж у вирішенні економічних проблем, зокрема у сфері захисту конкуренції.

Ключові слова: світовий досвід, конкурентне законодавство, економічна історія.
Формул: 0, *рис.:* 1, *табл.:* 0, *бібл.:* 25

Annotation. Today, most of the developed countries of the world have implemented the competitive policy; it is said that the control of the state over the development of the competitive environment is important in order to perform the economic growth. Periodization of the history of the development of the competition policy, as well as factors which cause the start of the next episode are vital in the matter of implementing socio-economic and political institutions in the economics of Ukraine, for the stable innovational growth of the state. The objective of this article is analyzing the world experience about implementing the competitive policy with regard of various factors in the history of economics. The Author has identified 7 periods of development of the competition law throughout the world; for example, the first restrictions and limitations towards monopoly on the market are mentioned in English laws far back in the 15th century which were related to the development of market economy. Further transformations of antimonopoly policy in different periods of time were caused by such factors as industrialization, rapid production growth and the limitless power of trusts, demilitarization after World War II, liberalism, the split of the USSR, globalization of economics, rapid scientific progress and computer networking innovations. Such periodization implies that in the world, centralized ruling is being pushed back by the usage of networks in solving the economic problems in general and the protection of the competition in particular.

Key words: world experience, competition law, competition policy, economic history.
Formulas: 0, *fig.:* 1, *tabl.:* 0, *bibl.:* 25

Постановка проблеми. На даний час конкурентну політику успішно використовують у більш ніж 100 державах, що свідчить про необхідність її застосування в умовах ринкової економіки [23], [6]. Періодизація історії розвитку конкурентної політики, і особливо чинники, що зумовлюють початок того чи іншого етапу, мають вагомe значення в контексті впровадження соціально-економічних та політичних інститутів в українську економіку для сталого інноваційного розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням періодизації світового досвіду реалізації конкурентної політики та законодавства держав присвячено праці таких вчених як Борисенко З. М. [1], Князева І. В. [6], Шпаковський Г. [8], Пападополус А. [23], Волкер Ф. [20], Гербер Д. [19] та ін.

Аналіз останніх досліджень свідчить про відсутність єдиної чітко прописаної періодизації історії розвитку конкурентної політики, яка включала б найбільш ранні прецеденти захисту конкуренції та особливості кон'юнктури у цій сфері, яка є на даний час в Україні та світі. Важливим є те, що захист економічної конкуренції на рівні державних заходів почався задовго до впровадження конкурентної політики у Сполучених Штатах Америки та Канаді, що має значення для розуміння того, яким чином політика у сфері захисту конкуренції пройшла етапи від перших прецедентів у англійській системі права до поширення у більшості розвинених держав світу.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає в аналізі світового досвіду реалізації конкурентної політики та законодавства з урахуванням пов'язаних чинників з економічної історії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У роботах Князевої І. В. йдеться про п'ять концептуальних етапів еволюції конкурентного законодавства та практики антимонопольного регулювання [6]. Стверджується, що перший етап, починається з прийняття у 1890 р. Закону Шермана в США. За інформацією Борисенко З. М., до прийняття даного

закону, існували лише обмеження, що базувалися на звичаєвому праві [1].

У працях Борисенко та Князевої детальне дослідження розвитку антимонопольної політики здійснюється починаючи із закону Шермана, однак доцільно розглядати і більш ранні форми захисту конкуренції, що описується, зокрема у роботах Пападополуса [6, 23]. Автором запропоновано таку модель розвитку конкурентної політики держави (рис. 1).

Автором запропоновано таку періодизацію розвитку конкурентної політики та законодавства держав: Перші прецеденти обмеження монополізму на ринках (XV – XVIII). Впровадження антимонопольних принципів у законодавство окремих країн та регіонів (кінець XVIII – XIX ст.). Формування антитрестівського законодавства в США (1890 – 1950 р.). Впровадження конкурентного законодавства в Європі та світі (1947 – 1965 р.). Лібералізація конкурентного законодавства (1965 – 1991 р.). Посткомуністичний період (1991 – 2001 р.).

Така періодизація дозволяє здійснити аналіз окремих справ, законів та чинників, які вплинули на початок того чи іншого періоду розвитку конкурентної політики. Детальніше окремі етапи можна розглянути у запропонованій моделі на рис. 1.

Етап 1 (XV – XVIII ст.). На даному етапі антимонопольна політика базувалась на протидії недобросовісній конкуренції та монополізму шляхом розгляду судами окремих справ. Перша заборона на торгівельну угоду, яка була розглянута англійським судом, датована 1414 роком. Це, так звана, справа Даєра (Dyer's case, 1414) [23]. У цьому випадку, судом було відмовлено у накладенні штрафу на Д. Дайєра, який дав позивачу обіцянку не розпочинати торгівлю у певному місті протягом 6 місяців. На думку окремих науковців, після розгляду справи Даєра, судові принципи почали трансформуватись у статuti.

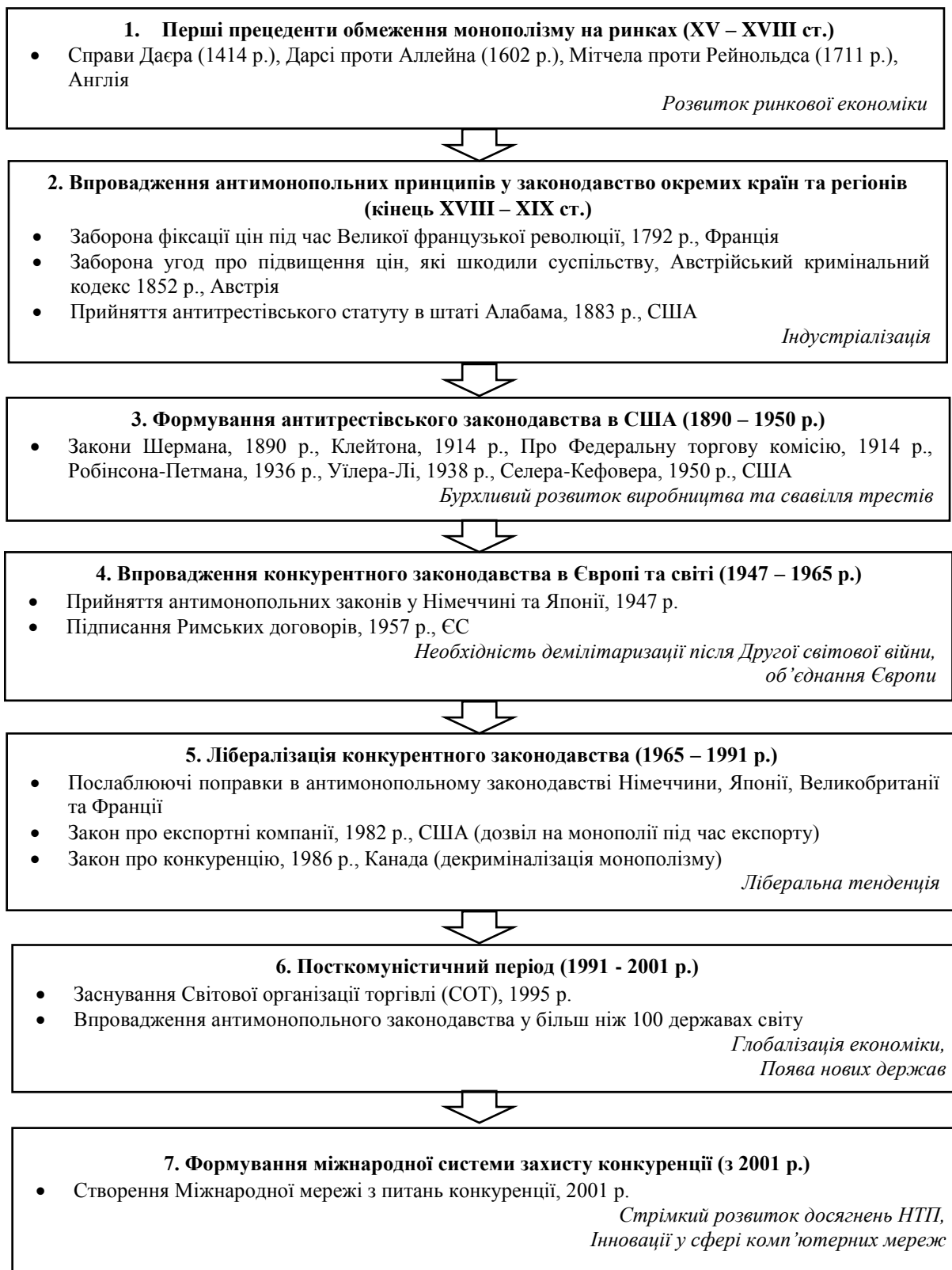

Рис. 1. Етапи розвитку конкурентного законодавства у світі

Джерело: складено автором за даними: [6, 1, 23, 11, 12, 13, 14, 15]

Справа Дарсі проти Аллейна (Darcy vs Allein case or «Case of Monopolies»), також стала раннім прецедентом у практиці англійського судочинства. У даному випадку йшлося про надання королевою ліцензії на монополію у сфері імпорту та продажу всіх гральних карт в Англії. Цей кейс дав поштовх до прийняття Статуту монополії (Statute of Monopolies, 1624), і з цього часу, надання виняткових прав на виробництво почало вважатися монополією [18; 23].

Справа Мітчела проти Рейнольдса, 1711 р. (Mitchel v. Reynolds decision), стала показовою і мала вплив на подальше формування конкурентної політики в Англії та США. Суть справи полягала у тому, що лондонський пекар Рейнольдс, обрав для оренди пекарський бізнес Мітчела під заставу в 50 фунтів. За умовами договору оренди, Рейнольдс був зобов'язаний утримуватись від роботи пекаря у визначеному районі Мітчела наступні 5 років. Рейнольдс не дочекавшись закінчення п'ятирічного терміну та відновив свій бізнес. Суд зобов'язав обвинувачуваного повернути заставу і це стало наступним знаковим прецедентом в англійському праві [23].

Етап 2 (кінець XVIII – XIX ст.). Другий етап розвитку конкурентної політики пов'язаний з індустріалізацією. За словами Д. Гербера, індустріалізація «змінює конкуренцію, замінивши індивідуального ремісника чи групу ремісників із найманими робітниками на організовані одиниці з машинним виробництвом» [19]. Вона трансформувала сам процес конкуренції, замінивши якість і надійність, як основу комерційного успіху, на раціоналізацію виробництва. З початком індустріалізації, основна мета підприємництва полягала в мінімізації затрат та максимізації виробництва. Наслідком цього стало те, що розмір фірми починав відігравати все більшу роль у тому сенсі, що фабрики почали вимагати все більших організацій.

Такі зміни в структурі суспільства дали поштовх до прийняття ряду законів, які регулювали дії великих підприємств, що

обмежували торгівлю. У Франції, де ідеалом Великої французької революції була свобода і її захист, закон Ле Шапельє від 14-17 червня 1791 року, яким заборонялися страйки коаліцій робітників, було визнано неконституційним. Крім того, було визнано недійсними угоди, якими фіксувалися ціни в галузі, що протирічило тогочасним ліберальним тенденціям в державі [20]. Особливістю тогочасного французького суспільства була переконаність у тому, що політична система має змінитися для обмеження влади короля і уряду, а способом контролю влади повинен був стати закон [23]. Пізніше, в тому ж контексті, за допомогою Австрійського кримінального кодексу.

1852 року в Австрії було заборонено угоди про підвищення ціни, які шкодили суспільству. Наступний закон від 7 квітня 1870 року відмінив покарання, але все ж залишив такі угоди недійсними [20].

У 1873 році біржовий крах («Довга депресія») вкотре змінив концепцію конкуренції в Європі. Керована конкуренція змінила сприйняття лібералізму в цілому і, відповідно, ідею вільної конкуренції. Під сильним тиском відносно цін і прибутку, фірмам доводилося співпрацювати шляхом формування картелів. За інформацією Гербера, «у 1890-ті роки, картелі вважалися природними частинами економічного ландшафту в багатьох частинах Європи» [19].

Етап 3 (1890 – 1950 р.). Через динамічний розвиток ринків, досягнень науково-технічного прогресу і промисловості у XIX ст. усе більше почали проявлятися негативні наслідки конкуренції. Поширеними тоді були переманювання працівників, антиконкурентні змови, трести, створення цільових підприємницьких об'єднань, монополізація ринків. Наприклад заснований у 1879 р. нафтовий трест Standard Oil, на поч. XX ст. володів 95% ринку США [8]. Це часто завдавало серйозної шкоди споживачам, що спричиняло формування негативної громадської думки [1].

У Конституції США немає прямих посилань, у яких йшлося б про захист конкуренції [9]. Крім того, у той час не існувало нормативно-правової бази, за допомогою якої можна було мінімізувати негативний вплив монополій, тому в окремих штатах почали приймати відповідні закони. У 1883 р. у штаті Алабама було прийнято перший антитрестівський статут [1]. Через рік уже вісімнадцять штатів мали свої закони, що спрямовані на захист конкуренції. Через узагальнення практики застосування норм в окремих штатах, було розпочато процес розробки федеральних законів.

У 1889 році обидві партії в Конгресі озвучили жорстко сформульовані антитрестівські положення. А після перемоги на президентських виборах Бенджаміна Гаррісона, у 1890 р. було прийнято *федеральний* «Акт про захист торгівлі та комерційної діяльності від незаконних обмежень та монополізму» [10]. Цей нормативно-правовий акт було запропоновано Джоном Шерманом, сенатором від штату Огайо. Закон був спрямований не проти монополій як таких, а проти обмежень свободи торгівлі. За словами Борисенко З. М., закон Шермана (Sherman Antitrust Act of 1890) «заклав фундамент усієї світової конкурентної політики» [1].

За інформацією Шпаковського, хоч Акт Шермана вступив у силу 2 липня 1890 року, перше десятиліття він перебував у «сплячому режимі», доки на нього не звернув увагу президент Теодор Рузвельт, який зробив закон частиною своєї політики реформ [8]. В основному, закон регулював поведінку в сфері торгівлі та, в початковому тлумаченні, не мав розповсюджуватися на промисловість. З прийняттям цього закону узгоджені дії, які спотворювали конкуренцію, почали вважатися злочином. Спочатку порушники визнавалися винними у злочинах, які межують з адміністративними правопорушеннями - місдімінор (misdemeanour). Але пізніше кваліфікацію було змінено на філонію (felony) – правопорушення, що межує між

місдімінором і державною зрадою. За ці злочини було встановлено штраф до 5 тис. дол., чи/або позбавлення волі до 1 року (ст. 1, 2 Закону). На даний час штраф може сягати 100 млн. дол. [8].

Інколи, з початком застосування Закону Шермана, рішення у справах, були протилежними. Суд то послаблював дію закону, то використовував його настільки жорстко, що зробив його майже не придатним для використання. У 1898 р. виробники чавунних труб вступили у змову про фіксацію цін (справа Addyston Pipe and Steel Co. v. U.S.) [16]. Суд визнав угоду незаконною, а сам факт змови (per se) достатнім для винесення обвинувального рішення. Таким чином було сформульовано доктрину PER SE, яка й досі застосовується в антитрестівському праві для боротьби з економічними злочинами [1].

У 1914 році, на основі пропозицій Вільсона, Конгресом було прийнято закон, який доповнював Акт Шермана. На відміну від закону Шермана, новий закон Клейтона (Clayton Antitrust Act of 1914) мав упереджуючі характеристики [11]. Він розширив сферу застосування антимонопольного законодавства і поширювався на інші варіанти економічної поведінки, які могли призвести до обмеження торгівлі. Однією з цілей закону Клейтона було уточнення основних положень закону Шермана.

Уже на той час існувала необхідність у розробці програми створення окремого федерального органу, який займався б проведенням розслідувань та інформуванням про факти порушень антитрестівського законодавства. Крім того суди були негативно налаштовані до нових законів і не могли кваліфіковано та об'єктивно проводити економічні розслідування і консультувати компанії щодо законності їхніх дій. Тож, Вудро Вільсон настояв на створенні Федеральної торгової комісії (ФТК). Відповідний закон було прийнято Конгресом у 1914 році (Federal Trade Commission Act of 1914) [12].

У 1938 році було прийнято Закон Уїлера-Лі (Wheeler-Lea Act), який регулював дії,

пов'язані з недобросовісною рекламою [14].

Законом Селера-Кефопера (Celler–Kefauver Act, 1950) було заборонено скупати не тільки акції, а й матеріальні активи фірм-конкурентів. Прийняттям цього закону було розпочато світову практику боротьби зі злиттями підприємств на ринку [13].

Етап 4 (1947 – 1965 р.). Наступний етап розпочався після закінчення Другої світової війни. У 1947 р. було важливо здійснити демілітаризацію та демонополізацію Японії та Німеччини, тому під тиском США у цих державах було впроваджено антимонопольне законодавство.

У 1947 році в Німеччині було прийнято Правила про відміну картелів [6]. Спочатку антимонопольне законодавство використовувалося для боротьби зі зловживанням домінуючим становищем з боку великих компаній, які займаються виробництвом. Проте у 1965 році було дозволено створення картелів для досягнення конкурентних переваг за межами внутрішнього ринку, за умови відмови від зловживання домінуючим становищем по відношенню до малих підприємств на ринку Німеччини [6].

У 1947 році американський уряд настояв на необхідності прийняття в Японії закону «Про заборону приватних монополій і забезпеченні справедливості торгівлі». Цей закон сприяв розпуску конгломератів «дзайбацу» (яп. 財閥), які до 1945 року мали домінуюче становище в економіці Японії [6].

У 1957 році з підписанням *Римського договору про заснування Європейського економічного співтовариства* (ЄЕС), в Італії, Франції, ФРГ, Нідерландах, Люксембурзі та Бельгії почало формуватися конкурентне законодавство [4].

Наднаціональними інституціями, яким держави-члени делегують найбільше повноважень у сфері захисту конкуренції є Суд ЄС, Європейська Комісія, Європейський Парламент, Рада ЄС і Рахункова палата.

Етап 5 (1965 – 1991 р.). Незважаючи на те, що після закінчення Другої світової війни, в Німеччині для відходу від висококонцентрованої та мілітаризованої економіки було прийнято закони про відміну картелів, уже в 1965 році було дозволено створення картелів із невеликих підприємств, а потім і з великих, але за умови не зловживати домінуючим становищем на внутрішньому ринку [6].

Даний етап характеризувався недопущенням монополізації ринків, однак, в той же час було помітно тенденцію до лібералізації у сфері конкурентного законодавства через популярні на той час економічні дослідження галузевих ринків і промисловості, які продемонстрували високу ефективність роботи великих виробництв на олігополістичному ринку [6]. На світовому ринку успіхів досягали великі транснаціональні компанії і, в таких умовах, держави створювали умови для адаптації конкурентної політики. У конкурентне законодавство Франції, Великобританії, Японії, Німеччини ті інших держав було внесено поправки, які послабили контроль держави за злиттями та поглинаннями, що створювало можливості за укрупненням бізнесу. У цей період була популярною теза про те, що конкурентні переваги країн досягаються завдяки ефективній економічній діяльності великих компаній [6].

Етап 6 (1991 - 2001 р.). Поява нових держав після розпаду СРСР, створення Світової організації торгівлі, глобалізація і динамічна міжнародна інтеграція вплинули на подальший розвиток конкуренції на світових ринках, що спричинило початок шостого етапу у розвитку конкурентного законодавства. Характерною відмінністю цього періоду є те, що «антимонопольне регулювання» поступово набирає нового змісту, поступаючись поняттю «конкурентна політика».

На початку даного періоду існувала світова тенденція до об'єднання та відкриття кордонів і ринків, у наслідок чого збільшилась зацікавленість до конкурентної політики. Зміна соціально-політичної та економічної систем у країнах

Східної Європи та колишнього Радянського Союзу вплинула на прийняття у них законів про захист конкуренції.

З початком XXI ст. такі держави, як Данія, Франція, Австрія, Німеччина, Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Ірландія, Іспанія, Австралія і Канада удосконалили законодавство у сфері конкуренції, а в 60-ти країнах (у тому числі 30-ти із Латинської Америки, Океанії, Карибського басейна та Азії, 20-ти африканських країнах) було прийнято конкурентне законодавство [6].

Етап 7 (з 2001 р.). Через світову тенденцію до підвищення соціально-економічного співробітництва (значну роль у цьому відіграло поширення мережі Інтернет) та політичної децентралізації, у жовтні 2001 року розпочала свою діяльність Міжнародна мережа з питань конкуренції (International Competition Network) [24]. Уже через рік Україна також увійшла до складу цієї організації. Усього, на даний час, Міжнародна мережа з питань конкуренції (ММК) нараховує майже 100 країн-членів.

ММК має свою структуру, яка складається із *однієї керуючої та восьми робочих груп*, які займаються відповідними напрямками роботи (Група з впровадження конкурентної політики, Група з картелів, Група з питань фінансування, Група з питань членства, Група з питань злиттів, Організаційна робоча група, Робоча група з діяльності колишніх робочих груп, Група із застосування антимонопольних приписів в окремих сферах) [3].

ММК не має централізованого управління і є віртуальною організацією, у якої відсутня своя штаб-квартира та штатний секретаріат. Мережа здійснює свою діяльність у робочих групах, що займаються координацією співпраці конкурентних відомств різних держав (телеконференції, інтерактивні інтернет-семінари тощо). Остання щорічна конференція ММК відбулася 22 травня 2018 р. в Нью-Делі [25].

Крім того у практиці застосування конкурентного законодавства на наднаціональному рівні, станом на 2018 рік, використовуються регіональні,

двосторонні та багатосторонні договори про співробітництво у цій сфері. Найважливішими багатосторонніми інструментами, що регулюють сферу конкурентної політики є напрацювання Комісії ООН з промисловості і торгівлі (United Nations Commission on International Trade Law), Європейського Союзу, Світової організації торгівлі та інших регіональних об'єднань.

Висновки. За результатами проведеного дослідження, автором сформульовано 7 етапів розвитку конкурентного законодавства у світі. Йдеться про те, що перші прецеденти обмеження монополізму на ринках знайшли своє відображення в англійському праві ще у XV ст., що пов'язано з розвитком ринкової економіки. Наступні трансформації антимонопольної політики, у різні часові періоди, спричиняли такі чинники: індустріалізація, бурхливий розвиток виробництва та свавілля трестів, демілітаризація після Другої світової війни, об'єднання Європи, лібералізм, розпад СРСР, глобалізація економіки, стрімкий розвиток досягнень НТП та інновації у сфері комп'ютерних мереж.

Дана періодизація дає змогу зрозуміти, що зараз у світі панує тенденція відходу від централізованого управління та переходу до використання мереж у вирішенні тих чи інших питань, зокрема у сфері захисту конкуренції. Україні варто враховувати глобальну кон'юнктуру та пристосовувати законодавство і методи роботи для забезпечення конкурентного середовища як на внутрішньому так і зовнішньому ринках.

Література:

1. Борисенко З. М. Конкурентна політика держави: підручник. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2013. 272 с.
2. Захарова К. Ф. Державне регулювання картелізації національної економіки: дис. канд. ек. наук. Київ, 2016. 211 с.
3. Міжнародна мережа з питань конкуренції (ММК). Антимонопольний комітет України: офіційний веб-сайт. URL : <http://docplayer.ru/48495947-Tipovoy-zakon-o-konkurencii-2017-goda-peresmotrennaya-statya-ii.html> (дата звернення 12.09.2018).

4. Договор о функционировании европейского союза. URL : <http://eulaw.ru/treaties/tfeu> (дата звернення 12.09.2018).

5. Типовой закон о конкуренции: конференция организации объединенных наций по торговле и развитию. Организация объединенных наций. Нью-Йорк и Женева, 2007 год. URL : https://unctad.org/ru/docs/tdrbpconf5d7rev3_ru.pdf (дата звернення 12.09.2018).

6. Князева И. В. Антимонопольная политика государства: учебное пособие. Новосибирск: Изд-во СибАГС, 2010. 232 с.

7. Портер М. Э. Конкуренция : научное пособие. Москва, Издательский дом «Вильямс», 2005. 608 с.

8. Шпаковский Ю. Г. Право в историческом переломлении: Закон Шермана. *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина : научный журнал*. 2017. С. 168–170.

9. The Constitution of the United States, 1787. URL : <http://constitutionus.com/> (дата звернення 12.09.2018).

10. "Sherman Anti-Trust Act, and Analysis". 12 March 2011. Archived from the original on 18 November 2011. URL : <https://butnowyouknow.net/those-who-fail-to-learn-from-history/sherman-anti-trust-act-and-analysis/> (дата звернення 12.09.2018).

11. Clayton H. J. Clayton Antitrust Act. Henry De Lamar Jr. Clayton // SIXTY-THIRD CONGRESS. SEES. II . CHs. 320, 323 . URL : <http://www.legisworks.org/congress/63/publaw-212.pdf> (дата звернення 12.09.2018).

12. "Federal Trade Commission Act". ftc.gov. (Unofficial version), 2006. URL : <https://www.ftc.gov/enforcement/statutes/federal-trade-commission-act> (дата звернення 12.09.2018).

13. Celler–Kefauver Act. 81st CONG., 21st SESS.-CHS. 1183,1184-DEC . 29, 1950. URL : <http://legisworks.org/congress/81/publaw-899.pdf> (дата звернення 12.09.2018).

14. "The Wheeler-Lea Act". Federal Trade Commission. 26 June 2015. URL : <https://www.ftc.gov/public-statements/1938/05/wheeler-lea-act> (дата звернення 12.09.2018).

15. National Industrial Recovery Act of 1933, 73rd CONGRESS . SESS. I. CHS. 89, 90 . JUNE 16, 1933. URL : <http://legisworks.org/sal/48/stats/STATUTE-48-Pg195.pdf> (дата звернення 12.09.2018).

16. Text of Addyston Pipe and Steel Co. v. United States, 175 U.S. 211 (1899) is available from: Justia Library of Congress. URL : <http://cdn.loc.gov/service/ll/usrep/usrep175/usrep175211/usrep175211.pdf> (дата звернення 12.09.2018).

17. Winerman, Marc (2003). "The Origins of the FTC: Concentration, Cooperation, Control, and Competition" (PDF). *Antitrust Law Journal*. 71: 1–97. Retrieved December 6, 2017 URL : [https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/fede](https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/federal-trade-commission-history/origins.pdf)

[ral-trade-commission-history/origins.pdf](https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/federal-trade-commission-history/origins.pdf) (дата звернення 12.09.2018).

18. The Selected Writings and Speeches of Sir Edward Coke, ed. Steve Sheppard (Indianapolis: Liberty Fund, 2003). Vol. 1. URL : http://files.libertyfund.org/files/911/0462-01_LFeBk.pdf (дата звернення 12.09.2018).

19. Gerber, D. Law and Competition in the Twentieth Century: Protecting Prometheus. Oxford University Press. 2000. at 22.

20. Walker, F. 'The Law concerning Monopolistic Combinations in Continental Europe'. *Political Science Quarterly*. 1905. at 13

21. Braudel F. The Wheels of Commerce: Civilization and Capitalism 15th-18th Century. New York: Harper & Row. 1979. vol. 2. at 445-455

22. Brady R.A. 'The Role of Cartels in the Current Cultural Crisis'. *The American Economic Review*. 1945. 35:2. 312, at 314

23. Papadopoulos A. S. The Role of the Competition Law and Policy of the EU in the Formation of International Agreements on competition: PhD thesis: U615911 / Papadopoulos Anestis S. London, 2018. p. 327.

24. International Competition Network: official website. URL : <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/> (дата звернення 12.09.2018).

25. ICN Annual Conference, New Delhi, 2018 22 March 2018. URL : <http://internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc1143.pdf> (дата звернення 12.09.2018).

Reference:

1. Borysenko Z. M. Konkurentna polityka derzhavy: pidruchnyk. Kyiv : Universytet ekonomiky ta prava «KROK», 2013. 272 s.

2. Zakharova K. F. Derzhavne rehulivannia kartelizatsii natsionalnoi ekonomiky: dys. kand. ek. nauk. Kyiv, 2016. 211 s.

3. Mizhnarodna merezha z pytan konkurentsii (MMK). Antymonopolnyi komitet Ukrainy: ofitsiyniy veb-sait. URL : <http://docplayer.ru/48495947-Tipovoy-zakon-o-konkurencii-2017-goda-peresmotrennaya-statya-ii.html> (дата звернення 12.09.2018).

4. Dohovor o funktsyonyrovanyu evropeiskoho soiuza. URL : <http://eulaw.ru/treaties/tfeu> (дата звернення 12.09.2018).

5. Typovoi zakon o konkurentsyy: konferentsiya orhanyzatsyyu obyedynennikh natsyi po torhovle y razvytyiu. Orhanyzatsiya obyedynennikh natsyi. Niu-York y Zheneva, 2007 hod. URL : https://unctad.org/ru/docs/tdrbpconf5d7rev3_ru.pdf (дата звернення 12.09.2018).

6. Kniazeva Y. V. Antymonopolnaia polytyka hosudarstva: uchebnoe posobie. Novosybyrsk: Yzd-vo SybAHS, 2010. 232 s.

7. Porter M. Э. Konkurentsyya : nauchnoe posobie. Moskva, Yzdatelskiy dom «Vyliams», 2005. 608 s.

8. Shpakovskiy Yu. H. Pravo v ystorycheskom perelomlenyy: Zakon Shermana. Vestnyk Unyversyteta

ymeny O.E. Kutafyna : nauchnyi zhurnal. 2017. S. 168–170.

9. The Constitution of the United States, 1787. URL : <http://constitutionus.com/> (data zvernennia 12.09.2018).

10. "Sherman Anti-Trust Act, and Analysis". 12 March 2011. Archived from the original on 18 November 2011. URL : <https://butnowyouknow.net/those-who-fail-to-learn-from-history/sherman-anti-trust-act-and-analysis/> (data zvernennia 12.09.2018).

11. Clayton H. J. Clayton Antitrust Act. Henry De Lamar Jr. Clayton // SIXTY-THIRD CONGRESS. SEES. II . CHS. 320, 323 . URL : <http://www.legisworks.org/congress/63/publaw-212.pdf> (data zvernennia 12.09.2018).

12. "Federal Trade Commission Act". ftc.gov. (Unofficial version), 2006. URL : <https://www.ftc.gov/enforcement/statutes/federal-trade-commission-act> (data zvernennia 12.09.2018).

13. Celler–Kefauver Act. 81st CONG., 21st SESS.-CHS. 1183,1184-DEC . 29, 1950. URL : <http://legisworks.org/congress/81/publaw-899.pdf> (data zvernennia 12.09.2018).

14. "The Wheeler-Lea Act". Federal Trade Commission. 26 June 2015. URL : <https://www.ftc.gov/public-statements/1938/05/wheeler-lea-act> (data zvernennia 12.09.2018).

15. National Industrial Recovery Act of 1933, 73rd CONGRESS . SESS. I. CHS. 89, 90 . JUNE 16, 1933. URL : <http://legisworks.org/sal/48/stats/STATUTE-48-Pg195.pdf> (data zvernennia 12.09.2018).

16. Text of Addyston Pipe and Steel Co. v. United States, 175 U.S. 211 (1899) is available from: Justia Library of Congress. URL : <http://cdn.loc.gov/service/ll/usrep/usrep175/usrep175211/usrep175211.pdf> (data zvernennia 12.09.2018).

17. Winerman, Marc (2003). "The Origins of the FTC: Concentration, Cooperation, Control, and Competition" (PDF). *Antitrust Law Journal*. 71: 1–97.

Retrieved December 6, 2017 URL : <https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/federal-trade-commission-history/origins.pdf> (data zvernennia 12.09.2018).

18. The Selected Writings and Speeches of Sir Edward Coke, ed. Steve Sheppard (Indianapolis: Liberty Fund, 2003). Vol. 1. URL : http://files.libertyfund.org/files/911/0462-01_LFeBk.pdf (data zvernennia 12.09.2018).

19. Gerber, D. Law and Competition in the Twentieth Century: Protecting Prometheus. Oxford University Press. 2000. at 22.

20. Walker, F. 'The Law concerning Monopolistic Combinations in Continental Europe. *Political Science Quarterly*. 1905. at 13

21. Braudel F. The Wheels of Commerce: Civilization and Capitalism 15th-18th Century. New York: Harper & Row. 1979. vol. 2. at 445-455

22. Brady R.A. 'The Role of Cartels in the Current Cultural Crisis. *The American Economic Review*. 1945. 35:2. 312, at 314

23. Papadopoulos A. S. The Role of the Competition Law and Policy of the EU in the Formation of International Agreements on competition: PhD thesis: U615911 / Papadopoulos Anestis S. London, 2018. p. 327.

24. International Competition Network: official website. URL : <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/> (data zvernennia 12.09.2018).

25. ICN Annual Conference, New Delhi, 2018 22 March 2018. URL : <http://internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc1143.pdf> (data zvernennia 12.09.2018).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2018 р.